

# MAGYAR NÖVÉNYTANI LAPOK

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KANITZ ÁGOST.

IV. ÉVF. 45. SZ.

1880. SZEPTEMBER.

MINDEN JOG FENNTARTATIK.

**TARTALOM:** Adatok Glozsán és vidéke növénytani ismeretéhez SZTEHLO AURÉL. — Apróbb közlemények: A *Peronospora viticola* de Bary Erdélyben. MIKA K. — Könyvismertetések: POULSEN Botanisk Mikrokemi. JOHOW Untersuchungen über die Zellkerne in den Secretbehältern und Parenchymzellen der höheren Monocotylen. DELPINO Causa meccanica della fillostassi quincunciale. H. VAN HEURCK Synopsis des Diatomées de Belgique. REES Ueber den Parasitismus von *Elaphomyces granulatus*. DELPINO Contribuzioni alla storia dello sviluppo del regno vegetale. I. Smitacee. R. VON UECHTRITZ Resultate der Durchforschung der schlesischen Phanerogamenflora im Jahre 1879. — Tudós társaságok. — Halálozások. — Kinevezések. — Személyi hírek. — Nyilvános gyűjtemények.

**MELLÉKLET:** A. KANITZ Plantae Romaniae hucusque cognitae. p. 125—140.

## ADATOK GLOZSÁN ÉS VIDÉKE NÖVÉNYTANI ISMERE- TÉHEZ.

SZTEHLO AURÉL-től.

Egészen körülbelül két hetet töltöttem Bács-Bodrog-megyében és ezen idő alatt majdnem folyvást Glozsán falvában tartózkodván, kirándulásaim természetesen főképp csak ennek és a körülötte fekvő falvaknak vidékére szorítkoztak.

Glozsán Ujvidéktől 3 órányi távolságban fekszik a Duna mellett sík földön. Talaja homokos iszapföldből áll, melynek homoktartalma azonban a különböző helyek szerint igen változó és rendesen csak csekély részét képezi a művelt talajnak. Sokkal több homokot tartalmaz ellenben a Dunához közelebb fekvő rész talaja. Folyóvíz a Dunát kivéve nem létezik e vidéken. Mocsáros helyek azonban, melyek a vidéket nedvessé és egészségtelenné teszik igen bőven vannak. Már a falu közelében terül el a Duna felé egy kisebb nagyobb mértékben posványos rét, mely azonban a forró nyáron át ren-

desen kiszárad, és csak itt ott maradnak rajta egyes pocso-lyák. Tovább a Duna felé, már nagyobb posványok léteznek, melyek rendesen gyékénnyel, kákával és egyéb vízi növé-nyekkel vannak sűrűen benőve. Tulajdonképeni mocsarak nyá-ron át csak a Duna mentében fekvő füzesekben vannak.

Erdőkben szintén bővelkedik e vidék. Ezek legtöbbszörre tölgyerdők és az említett füzesek, mely utóbbiak különféle faju füz- és nyárfákból állanak.

A vidék éghajlata a déli fekvésnél fogva, meglehetősen forró, ámbar a mocsarak által enyhítették.

Gyűjtéseimet augusztushó elején eszközöltem. A követ-kező sorozat azon növények neveit foglalja magában, melyek kirándulásaimról haza hoztam és melyeknek pontosabb meghatározását RICHTER LAJOS úrnak köszönöm.

1. *Digitaria sanguinalis* PERS. a Kirta nevű erdőben. 2. *Panicum Crus Galli* L. a Glozsáni ugarokon. 3. *Setaria viridis* PB. u. o.
4. *Scirpus Tabernaemontani* GMEL. és 5. *S. silvaticus* L. a Glozsáni réten. 6. *Cyperus fuscus* L. a Duna partján.
7. *Alisma Plantago* L. két alakban a Glozsáni réten a Duna felé. 8. *Sagittaria sagittifolia* L. a Begecsi füzesben.
9. *Butomus umbellatus* L. a Begecsi füzesben.
10. *Allium acutangulum* SCHRAD. a Begecsi füzesben.
11. *Sparganium ramosum* HUDS. a Glozsáni réten.
12. *Quercus pedunculata* ENRH. a Kirtában.
13. *Morus alba* L. és 14. *M. nigra* L. az utak szélein.
15. *Chenopodium album* L. a Glozsáni réten.
16. *Polygonum lapathifolium* L. és 17. *Rumex glomeratus* L. a Glozsáni réten.
18. *Plantago major* L. a Glozsáni réten. 19. *P. media* L. a Glozsáni ugarokon és 20. *P. maritima* L. f. *angustifolia* gyepes helyeken a Kirta mellett.
21. *Eupatorium cannabinum* L. a Vizityi erdőben. 22. *Stenactis bellidiflora* ABR. a Begecsi füzesben. 23. *Bellis perennis* L. a Glozsáni réten. 24. *Inula Britanica* L. öt egymástól különböző alakban; négy a Glozsáni réten és egy a Begecsi füzesben. 25. *I. Pulicaria* L. a Glozsáni réten. 26. *Tanacetum vulgare* L. a Begecsi füzesben. 27. *Centaurea Jacea* L. három alakban, kettő kukorica földek között Glozsán mellett, melyek közül az egyik barnább pikkelyeiben különbözik a másiktól, egy harmadik a Begecsi füzesben. 28. *Cirsium arvense* SCOP.  $\alpha$  *spinosissimum* NEILR. a Begecsi füzesben.  $\beta$  mite NEILR. és  $\gamma$  dis-

- color NEILR. a Glozsáni réten. 29. *Lappa minor* DC. a Glozsáni réten. 30. *Cichorium Intybus* L. mindenütt, különösen az utak szélein. 31. *Lactuca saligna* L. u. o. 30. *Crepis tectorum* L. a Csépi erdőben.
33. *Asclepias Vincetoxicum* L. a Vizityi erdőben.
34. *Erythraea Centaurium* PERS. a Begecsi fűzesben. 35. *E. tinarifolia* PERS. a Glozsáni ugarokon. 36. *E. pulchella* FRIES a Begecsi fűzesben. 37. *Villarsia nymphoides* VENT. két alakban; egy nagyobb a Begecsi fűzes mocsaraiban és egy kisebb a Glozsáni rét posványos helyein.
38. *Mentha silvestris* L.  $\beta$  *vulgaris* KOCH a Begecsi fűzesben. 39. *M. hirsuta* L. a Glozsáni réten. 40. *M. arvensis* L.  $\sigma$  *vulgaris* BENTH. a Begecsi fűzesben. 41. *Pulegium vulgare* MILL. a Glozsáni réten. 42. *Lycopus europaeus* L. u. o. 43. *Origanum vulgare* L. a Vizityi erdőben. 44. *Clinopodium vulgare* L. u. o. 45. *Prunella vulgaris* L. a Glozsáni réten. 46. *Galeopsis Ladanum* L.  $\beta$  *angustifolia* WIMM. et GRAB. a Vizityi erdőben. 47. *Stachys germanica* L. u. o. 48. *S. palustris* L. a Glozsáni réten. 49. *S. annua* L. a Glozsáni ugarokon. 50. *Ballota nigra* L. a Csébi erdőben. 51. *Teucrium Scordium* L. a Glozsáni réten. 52. *Ajuga Chamaepitys* SCHREB. ugarföldön Glozsán mellett.
53. *Heliotropium europaeum* L. kukoricaföldek közt Glozsán mellett. 54. *Lithospermum officinale* L. a Begecsi fűzesben. 55. *Myosotis palustris* ROTH u. o.
56. *Convolvulus silvaticus* WK. a Begecsi fűzesben. 57. *Cuscuta europaea* L. a Vizityi erdőben.
58. *Physalis Alkekengi* L. a Csébi erdőben. 59. *Solanum Dulcamara* L. a Glozsáni réten.
60. *Verbascum Lychnitis* L. a Begecsi fűzesben. 61. *V. Blattaria* L. u. o. és a Glozsáni ugarokon. 62. *Scrofularia nodosa* L. a Vizityi erdőben. 63. *Linaria spuria* MILL. a Glozsáni ugarokon. 64. *Gratiola officinalis* L. a Begecsi fűzesben és a Glozsáni réten. 65. *Veronica Anagallis* L. a Glozsáni ugarokon. 66. *V. Beccabunga* L. u. o. 67. *V. longifolia* L. a Begecsi fűzesben.
68. *Lysimachia vulgaris* L. a Begecsi fűzesben. 69. *Anagallis arvensis* L. a Glozsáni ugarokon.
70. *Pastinaca sativa* L. a Glozsáni réten.
71. *Thalictrum flavum* L. a Begecsi fűzesben. 72. *Ranunculus mediterraneus* STEFFER (R. *Philonotis* CR.  $\beta$  *mediterraneus*

- GRISEB.) számos alakban a Glozsáni réten. 73. *R. sceleratus* L. a Glozsáni réten. 74. *Nigella arvensis* L. u. o.  
 75. *Malachium aquaticum* FRIES két alakban, a Glozsáni réten és a Begecsi füzesben. 76. *Gypsophila muralis* L. a Csébi erdőben. 77. *Agrostemma coronaria* L. a Vizityi erdőben. 78. *Althaea officinalis* L.  $\beta$  *parviflora* WIESB. a Glozsáni réten. 79. *Hibiscus ternatus* CAV. a Glozsáni szántóföldeken. 80. *Econymus verrucosus* L. a Csébi erdőben. 81. *Euphorbia platyphyllos* L. a Glozsáni réten. 82. *Oenothera biennis* L. a Begecsi füzesben. 83. *Epilobium parviflorum* SCHREB. a Glozsáni réten két alakban. 84. *E. montanum* L. u. o. 85. *Circaea lutetiana* L. a Csébi és Kirta nevű erdőben. 86. *Lythrum Salicaria* L. a Glozsáni réten.  
 87. *Agrimonia Eupatorium* L. a Vizityi erdőben. 88. *Prunus spinosa* L. a Kirtában. 89. *Trifolium fragiferum* L. a Glozsáni réten. 90. *Lotus corniculatus* L.  $\beta$  *tenuis* KIR. a Glozsáni temető szélén. 91. *Lathyrus pratensis* L. u. o.

## APRÓBB KÖZLEMÉNYEK.

A *Peronospora viticola* de Bary Erdélyben. F. v. THÜMEN (Die Pilze des Weinstockes. Wien 1878. p. 167.) a *Peronospora viticola* DE BARY előjövételét Európában kétségbe vonja: „... Die Angabe FRANK'S im dritten Bande der von ihm bearbeiteten „Synopsis der Pflanzenkunde“ von LEUNIS, Hannover 1877. p. 1853, dass *Peronospora viticola* auch in Ungarn bei Werschetz aufgetreten sei bedarf noch der Bestätigung.“

DR. DADAY JENŐ úr a kolozsvári t. egyetemen állattani tanársegéd a nyár folytán mint a *Phylloxera* bizottság tagja Medgyesen vizsgálatokat eszközölven, onnan egy pár szőlő levelet hozott, melyek látszólag penész által voltak megtámadva. A vizsgálatot megejtven kitűnt, hogy a levelek elszáradását a *Peronospora viticola* DE BARY okozza; tehát a veszélyes parasita csakugyan előjön hazánkban s így FRANK adata is többé alig vonható kétségbe. DR. MIKA KÁROLY.

## KÖNYVISMERTETÉSEK.

**Botanisk Mikrokemi.** Vejledning ved fytologiske Undersøgelser til Brug for studerende udarbejdet af V. A. POULSEN. Köbenhavn Brödrene Salmonsens. 1880. X. 72 p. 8°.

44] Az első részben (1—42 l.) a regentiák és ezek jellemző hatásai tárgyalatnak, a reactio alkalmával mutatkozó tünetnyek pontosan vázolatnak; továbbá felemlítetnek a conserváló folyadékok és az elzárási módok (42—46 l.). A második részben (49—68 l.) felsorolatnak az egyes növényanyagok és kimutatatik mily módon lehet azokat microchemice felismerni. Végre egy pontos tartalomjegyzék (69—72 l.) igen könyviti az ügyesen összeállított könyv használatát.

**Untersuchungen über die Zellkerne in den Secretbehältern und Parenchymzellen der höheren Monocotylen** von FRIEDRICH JONOW. Bonn 1880. 47 p. 8°.

45] A HANSTEIN és SCHMITZ által megkezdett vizsgálatok folytatását vesszük e füzetben. A bevezetésben vázolja J. a sejtmagnak irodalmát. Áttér ezek után saját vizsgálataihoz. Lássuk főbb eredményeit.

I. A raphid tömlőkben (*Commelinaceae*, *Amaryllidaceae*, *Liliaceae*, *Aroideae*-nél) feltalálta mind az östömlőt, mind a sejtmagot, mindkettő terjedelemre egy utóbbi alakra nézve is igen különbözö lehet. Általában a raphidömlő falát bevonja a plasma ebben van a mag, a többi tért raphidok és nyálka töltik ki, p. *Tradescantia*. Az *Anthurium*-nál kivételesen még egy szálasan sávolt plasmatomag is előjön a sejttüében, ebben vannak a raphidok beleágyazva. Ezen tömeg az egyes raphidok plasma hüvelyei által képeztetik, s néha vékony plasmaszálak által az östömlővel is összefügg. Legeltérőbb azonban az *Orchis maculata* r. tömlője. Ennél a tömlő mindkét végén a raphidnyaláb s a tömlő fala között egy-egy sejtmaghoz hasonló kerekded test jön elő, beljében 2—3 fénytörő cseppel. Ezen gömbök salétromsavra feloldatnak, s mellettük azonban még két tömör lemez is található, melyek proteinre reagálnak, ezeket J. tartalék metaplasmanak tartja.

II. A drusokat tartó sejteket az *Aroideae*, *Marantaceae*, *Zingiberaceae*, *Iridaceae*, *Hydrocharitaceae*-nél vizsgálta. Az *Aroideae*-nél ROSANOFF észleleteit igazolhatta, fellelvén a plasmát s magot, míg az *Iridaceae*-nél csak félig kitöltött sejtekben talált reájuk.

III. A tejnedv tömlőkben, különösen idősbekben az östömlő majdnem egészen visszafejlődik p. *Allium*, jobban megmarad a mézgyanta tartókban p. *Aloe*.

IV. A gömbölyű cseranyag tartókban (*Acorus*) jól látható a tömlő és ebben a korongalakú sejtmag.

V. Az ízelt tejedényekben sok magot talált J. De ezek még sem jönnek elő oly nagy számban, mint az *Euphorbianál*, valószínű tehát, hogy a sejtek fusiója után a magvak többé nem oszlanak.

Sikerült tehát J.-nak a magasabb *Monocotylók* váladéktartóiban a plasmát s magot kimutatni, mennyiben térnek el ezek normal sejtek hason képződményeitől, mutatja a következő sorozat. Legközelebb állnak a cseranyag-tömlők s tejedények (normalis magvakkal), ezután a tej és gyantatömlők (nagyobb magvakkal), végül a krystálytartó tömlők nagyobb, gyakran alakra és szerkezetre különböző magvakkal. — Kimutatván a plasmát, kérdés vajon a legkésőbb stadiumokig életképes marad ez, avagy korán elhal? A krystálytartó tömlőkben szükségesnek tartja a plasma életképességét, — a többiekre nézve mi okunk sincs az ellenkezőnek hívére.

Értekezése második részét a sokmagvú sejteknek szenteli. Ezeket a *Phanerogamoknál* E. SCHMIDT és M. TREUE fedezte fel. A *Tradescantia* eme par excellence sejttani növény volt főleg a vizsgálat tárgya. A sokmagvuság legnagyobb fokban mutatkozik az alapszövet parenchymjében. Itt sokszor még igen fiatalon befűződik a mag és egész fészekalakú csoportokat képez, míg egészen szétदारabolódik. J. 2—10 magvat talált egy-egy sejtből, ezek aztán három módou oszolhatnak tovább. Az oszlás tehát a jellemző alakváltozásokat nem tünteti fel, így oszlanak a magvak a collenchymben, hancsgyűrűben és életképes szőrőkben is. Hasonló egyszerű oszlásokat észlelt J. az *Allium Cepa* lombleveleiben is. Ezen egyszerű oszlásokat J. VAN BENEDEN ellenében („fragmentation”) FLEMMING-gel „közvetlen oszlás”-nak nevezi el.

Az oszlásokon kívül megfigyelte még J. a magvak nagysági viszonyait 20—30 egyszikű genusnál s úgy találta, hogy a sejtmagvak nagysága a parenchymsejtekben egész családokra, sőt nagyobb csoportokra nézve is állandó és jellemző. Általában az *Euanthak* nagyobb magvakkal van ellátva, mint az *Achyranthae* és *Spatanthae*.

J. fentjellemzett vizsgálatait főleg kalimaceratio és tiunctiók segítségével végezte, e munka tehát különösen ajánlható a sejttannal foglalkozók figyelmébe a vizsgálati módszerek részletes tárgyalása miatt.

SCH. Gy.

Causa meccanica della fillostassi quincunciale. Nota preliminare di FEDERICO DELPINO. Genova (1880) 5. p. 8°.

46] D. azon elvből indul ki, hogy a levelek nem függelékes szervek és hogy a quincuncialis phyllotaxia egyetlen és igen egyszerű

oka kizárélagosan mechanikai alapon nyugszik, de SCHWENDENER mechanikai elmélete nem alkalmazható, mintán ő is függelékeseknek tartja a leveleket. Nézeteit legközelebb egy bővebb értekezésben fogja közölni.

Synopsis des Diatomées de Belgique par le Dr. HENRI VAN HEURCK. Fascicule I. Raphidées première partie. Auvers. Édité par l'auteur. 1880. avec X planches. 8<sup>o</sup>.

47] VAN HEURCK és GRUNOW kinek rajzai közölve vannak, egy valóban hézagpótló segédeszközt nyújtanak e munkában az algolognak.

Ki a *Diatomaceákkal* csak kis mérvben is foglalkozott tudja mily szétszórt ezek irodalma, mily nehéz legtöbb esetben az összehasonlítás és mily hiányos az ábrák legnagyobb része.

Mintán v. H. a rajzokat kellő nagyítás (900 v. 1500 lin.) után adja, s felvette munkájában a Belga *Diatomaceákon* kívül a szomszéd tartományokban előjövő, de honában nem észlelt fajokat, úgy a fontosabb átmeneti alakokat is: örömmel kell fogadnunk ezen a tudományos követelményeknek megfelelő vállalatot, mely Közép-Európára nézve jó és pontos meghatározási segédeszköz leend. Szerző HAMILTON L. SMITH rendszerét követi.

E munka 6 füzetben fog megjelenni. Az I. füzet 10 táblán hozza az *Amphora*, *Cymbella*, *Encyonema*, *Stauroneis*, *Mastogloia* genusokat egészen és a *Navicula* genus egy részét. Sajnálunk kell, hogy a nyomás hiányossága az előttünk fekvő füzetben nem ritkán homályossá teszi a különben kitűnően pontos rajzokat.

Körülbelül másfél év múlva — az atlasz bevégeztével — megjelenik a szöveg is, mely a Belga *Diatomaceák* monographiáját fogja képezni.

Sch. Gy.

Ueber den Parasitismus von *Elaphomyces granulatus*. Von M. REESS. Aus den Sitzungsberichten der phys. medicinischen Societät zu Erlangen. 1880. 5 l. 8r.

48] A szarvas gombák előjövetele és mesterséges tenyésztéséből nyert tapasztalatok alapján gyanítani lehet, hogy ezen gombák fagyókereken elődiéskednek: azonban a myceliumok viselkedéséről, szemben ezen gyökerekkel az adatok BOUDIER hiányos jegyzeteit kivéve hiányzottak. REESS ezen előleges jelentésében vizsgálatainak eddigi eredményeit adja. Ezekből kitűnik, hogy az *Elaphomyces* és a fenyőgyökerei között határozott elődi viszony létezik. Azonban még bizonytalan, vajon a penész myceliuma, a nélkül, hogy parasitikus életmódot folytatna, bizonyos ideig életképes marad-e, vajon képes-e

mint saprophyta humus anyagok felvétele által magát fentartani és vajon a gyümölcs megéréséhez szükséges tápanyagot okvetlen a gyökboritékból veszi-e föl. Ezen kérdésekre, valamint a sporák csírázását illetőleg, mely ezen gombák fejlődéstanának nyitját képezi, a feleletet a folyamatban levő vizsgálatoktól várja. M. K.

FEDERICO DELPINO Contribuzioni alla storia dello sviluppo del regno vegetale. I. Smilacee. Genova Tipogr. del r. istituto sordomuti 1880. 91. p. 8<sup>o</sup>.

49] A genialis szerző hosszú idő múlva szerencsétlenni a botanikusokat egy önálló értekezéssel, szerinte a növény-taxonomia, palaeontologia és földrajz az új eszmék uralma alatt egy új tudományággal gyarapodnak a „biologia vegetale“-vel. Habár a növényvilág fejlődési történetét nem lehet teljesen adni, mégis annyit meg kell oldani, a mennyi lehetséges. D. ezen alkalommal a *Smilacéák*kal foglalkozik, mintán ezek egy élesen határolt csoportot képeznek és jól körülírt alcsoportokat tartalmaznak, jó segítségül szolgált neki ALPH. DE CANDOLLE monographiája, habár végeredményeiben attól lényegesen eltér.

Resultate der Durchforschung der schlesischen Phanerogamenflora im Jahre 1879 zusammengestellt von R. VON UECHTRITZ. Breslau 1880. (o. T.) 27 p. 8<sup>o</sup>.

50] Mindenesetre nagy előny egy tartományra nézve, ha annak elsőrangú floristája magát elszánja, minden év átkutatási eredményét összeállítani. Bizalommal fordulnak hozzá a tartomány vagy ország többi floristái és így azután az összes fáradozások évi eredményei gondosan és kritikailag összeállítatnak, az igaz ez csak oly vidékre állhat, melynek fényes floristikai múltja, melyben csak a növények iránti önzetlen szeretet az egyetlen vezér, kevés ily ország vagy tartomány van világrészünk continensén és bizonyosan sokan vannak, kik más országokra nézve is oly állapotokat ohajtanának, mint azok, melyek Poroszország Szilézia tartományában vannak. Az érdekes jelentés három részre oszlik, melyekben A) a területre nézve új fajok és válfajok (1—12 l.), B) a Boroszlói helyiflórára vonatkozó novitások (12 l.) tárgyalatnak és végre C) az új lelhelyek (13—27) sorolatnak fel.

## TUDÓS TÁRSASÁGOK.

Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Apr. 5. ül. SCHWENDENER „Über Spiralstellungen bei *Florideen*“ (p. 327—338. tab. 1.)

Apr. 29. ül. SCHWENDENER „Über die durch Wachstum bedingte Verschiebung kleinster Theilchen in trajectorischen Curven“ (p. 408—433. tab. I. II.)

Linnean Society London. Apr. 15. ül. N. E. BROWN „On some new *Aroideae*, with observations on other known forms.“

Máj. 6. ül. G. DICKIE „Notes on *Algae* from the Amazon and its tributaries.“

Máj. 24. nagyül. A társaságnak nincs adóssága ; vagyona 3730 font 12 shilling 8 penny, évi jövedelme 522 font 18 sh. 2 penny. — ALLMANN „The Vegetation of the Riviera, a Chapter in the Physiognomy and Distribution of Plants.“

Jun. 3. ül. G. MURRAY „On the application of the results of PRINGSHEIM's „Recent Researches on Chlorophyll to the life of the *Lichen*“. (EJ.)

Gesellschaft naturforschender Freunde zu Berlin. Apr. 20. ül. P. ASCHERSON „Zwei von seiner letzten Reise mitgebrachte Pflanzen, welche in ihrem ursprünglichen Zustande, ohne weitere Zubereitung, als Werkzeuge zu häuslichem Gebrauche dienen“ (p. 69—70). Habár a két következő növény nem évelő, mégis jól használható, mert gyümölcsmegérése alkalmával majdnem fás lesz: 1. *Ceruana pratensis* FORSK. (*Compos. Bupthalmaea*) mint seprő, melylyel a köveket s nevezetesen árnyékszékék söpörtetnek; ezen arabul Schedid-nek nevezett növény használata igen régi, mert SCHWEINFURTH a British Museumban is látott egy ilyen egy óegypt. sírból származott seprőt; 2. *Ammi Visnaga* (L.) LAN. arabs neve Chille, arra mutat, hogy ezen a középtengervidéken igen elterjedt er nyős, egyes sugarainak fogpiszkálónak való használata, mely p.ül Görögországban igen közönséges, Égyiptomban sem ösmeretlen, habár A. azt ott nem tapasztalta.

Máj. 18. ül. BUCHENAU „Vergleichende Untersuchungen über die Verbreitung der *Juncaceen* über die Erdoberfläche“ (p. 76—77).

Jun. 15. ül. H. PORONIÉ „Die Blütenformen von *Salvia pratensis* L. und die Bedeutung der weiblichen Stöcke“ (p. 86—92.) — P. ASCHERSON „Frostbeschädigungen an ägyptischen Culturgewächsen in Winter 1879/80“ (p. 92—95).

Jul. 20. ül. P. ASCHERSON „Die Bestäubung einiger *Helianthemum*-Arten (p. 97—108). (SB.G.N.F.)

Académie des Sciences Paris. Apr. 26. ül. L. PASTEUR „Sur le choléra des poules ; étude des conditions de la non-récidive de la maladie et quelques autres de ses caractères (p. 952—958). — M. TALMY „Sur les analogies qui semblent exister entre le choléra des poules et la maladie du sommeil“ (p. 1014—1017).

Máj. 3. ül. L. PASTEUR folytatja az apr. 26. ül. tartott előadását „Sur le choléra des poules etc.“ (p. 1030—1033). — L. PASTEUR „De l'extension de la théorie des germes à l'étiologie de quelques maladies communes“ (p. 1033—1044). — A. TRÉCUL „Formation des feuilles et apparition de leurs premiers vaisseaux chez des *Iris*, *Allium*, *Funkia*, *Hemerocallis* etc.“ (p. 1047—1053). — FORUM-BARU „Sur la gélose“ (p. 1081—1083).

Máj. 10. ül. E. BLANCHARD „Sur une Cicadelle (*Hysteropterum apterum*) qui attaque les vignes dans le département de la Gironde“ (p. 1103—1104).

Máj. 17. ül. H. PELLET „Sur la fixité de composition de végétaux. Analyses du *Soya hispida* ou pois oléagineux chinois“ (p. 1177—1180).

Máj. 24. ül. DE PIETRA-SANTA „Découverte de vaccin horsepox“ (p. 1227—1228). — T. L. PHIPSON „Sur un phénomène de sensibilité observé dans l'*Acacia*“ (p. 1728—1229).

Máj. 31. ül. R. GÉRARD „Recherches sur la structure de l'axe au-dessous des feuilles séminales chez les *Dicotylédones*“ (p. 1295—1297).

Jun. 7. ül. H. PELLET „Sur la fixité de composition des végétaux. Rapport entre la fécule, l'acide phosphorique et les substances minérales dans la pomme de terre“ (p. 1361—1363). — H. PELLET et M. LIEBSCHÜTZ „Analyse de graines de betteraves (p. 1363—1365).

Jul. 5. ül. P. DUCHARTRE „Epoques de végétation pour un même arbre en 1879 et en 1880“ (p. 24—28).

Jul. 12. ül. PASTEUR, CHAMBERLAND et ROUX „Sur l'étiologie du charbon“ (p. 86—94). — MAX. CORNU „Alternance des générations chez quelques *Urédinées*“ (p. 98—99). — E. HECKEL „De l'action des températures élevées et humides et de quelques substances chimiques (benzoate de soude, acide benzoïque, acide sulfureux) sur la germination“ (p. 129—131).

Jul. 26. ül. L. CRIÉ „Contributions à la flore paléozoïque“ (p. 241—242).

Aug. 9. ül. PASTEUR „Expériences tendant à démontrer que les poules vaccinées pour le choléra sont réfractaires au charbon“ (p. 315). — L. GUIGNARD „Sur la structure et les fonctions du suspenseur embryonnaire chez quelques Légumineuse“ (p. 346—349). —

Ed. HECKEL „Du pilosisme déformant dans quelques végétaux“ (p. 349—351).

Aug. 30. úl. J. L. PLANCHON „Le *Vitis Berlandieri*, nouvelle espèce de vigne américaine“ (p. 425—428).

Sept. 6. úl. PASTEUR „Sur l'étiologie des affections charbonneuses“ (p. 455—457). — BOULEY „Observations relatives à la communication précédente“ (p. 457—459). (CR.)

Société Linnéenne de Paris. Jun. 2. úl. E. TISON „Le tubéroïdes de M. DUCHARTRE“ (p. 257—258). T. a kifejezés felesleges voltát hangsúlyozza. — H. BAILLON „Sur le *Didiera*“ (p. 258—259). Ezen Madagascar szigetén Tulear közelében A. GRANDIDIER-től felfedezett növény, tiszteletére így nevezetik el, miután már van egy *Grandidiera* nevű *Bixacea*, mely az *Oncoba* genus egy sectióját képezi. A *Didiera* bizonyos húsos *Cactus* alakú *Euphorbiaceák*hoz hasonlít, és igen valószínűen egy új család típusa. Franciául B. azt következőleg jellemzi: Qu'on se représente une plante qui a le port et la consistance de certaines Euphorbes cactiformes, avec une tige simple ou peu ramifiée, d'énormes épines espacées et disposées dans l'ordre spiral, et, au-dessus de ces épines, un coussinet portant, outre trois autres épines moindres (une supérieure et deux latérales), ou un groupe de feuilles alternes, linéaires et glabres, ou une masse de fleurs femelles pendantes au sommet de pédicelles grêles dont le sommet se renfle en une sorte de réceptacle claviforme qui porte le périanthe. Nous ne connaissons que celui de la fleur femelle, persistant autour du fruit, car le *D. Madagascariensis* est dioïque, et ses pieds mâles nous sont inconnus. Le périanthe (?) est formé de trois paires alternantes de folioles (roses) inégales, décussées, membranueuses. Les folioles intérieures sont les plus petites. Comme les moyennes, alternant avec elles, elles s'insèrent en travers sur le réceptacle, tandis que les deux extérieures sont longuement décurrentes par leurs deux bords sur le réceptacle et y laissent, quand on les enlève, de longues cicatrices verticales. L'androcée n'est ici représenté que par huit étamines stériles: quatre superposées aux quatre folioles intérieures du périanthe, et quatre plus petites, alternes, pourvues toutes d'un rudiment d'anthère surmontant un filet grêle. Le gynécée est libre, formé d'un ovaire à trois loges, comme celui des *Anacardiées*, deux d'entre elles demeurant stériles et vides; surmonté d'un style columniforme, à très grosse tête stigmatifère dilatée, dont les trois lobes sont étalés, corrugués, fimbriés. Dans la loge ovarienne fertile, il n'y a qu'un ovule ascendant, à micropyle extérieur et inférieur. Le fruit trigone rappelle celui des *Polygonées* sec, peu épais, surmonté des restes du style, et la graine ascendante qu'il renferme contient un embryon charnu dont la radicule descendante, à sommet inférieur, est repliée sur les deux cotylédons charnus. Nous ne savons rien encore de la place que ce végétal étrange pourra occuper dans la classification; mais il est certain qu'il représente une des formes les plus inattendues et les plus caractéristiques de la flore déjà si particulière de Madagascar, et c'est là ce qui nous rend heureux d'attacher à ce type extrêmement remarquable le nom de M. A. GRANDIDIER. — „Sur l'*Hochstetteria* DC. (p. 259—260). A H. csak

egy sectióját képezheti a *Dicoma* CASS.-nak. — H. BAILLON „Sur les stipules des *Onagrariées* (p. 260—261). — H. BAILLON „Sur les gynécées monstrueux d'un *Kalmia latifolia*“ (p. 261.)

Jul. 7. ül. H. BAILLON „Sur les prétendues corolles régulières de *Carduées* et sur la corolle hémiligulée“ (p. 261—263). — H. BAILLON „Sur quelques *Loganiacées* néo-calédoniennes“ (p. 263—264). (BSL.)

## HALÁLOZÁSOK.

TACITE LETOURNEUX a tribunal civil volt elnöke Fontenay le Comteb. † Nantesb. 1880. márc. 8. 76 éves koráb. Inkább zoolog, írt egy növénytani értekezést Sur la distribution géographique des plantes dans le département de la Vendée et les régions voisins Bull. de la Soc. bot. de France VIII. (1861) p. 91—95, 124—127, 160—165.

CHARLES CHRISTOPHER FROST \* Brattleboro (Vermont É. A.) 1805 nov. 11. és † u. o. 1880. márc. 16. *Kryptogam* növényeket gyűjtött és egy pár ezekre vonatkozó értekezéseket írt. (EJ.)

THOMAS ATHEY † 1880. apr. 14. Gosforthb. leginkább *Diatomaceákkal* foglalkozott, melyek több új fajtát az Annals and Magazine of Natural History-ben adta ki. (EJ.)

PETER VILHELM LUND tanár és gyakorló orvos [*Lundia* DC. *Bignoniaceae*] \* Kopenhagab. 1801. jul. 14. † Lagoa Santab. (Braziliáb.) 1880. máj. 25. 1829—1831-ig a híres J. F. Schouw és HAREWOOD-dal Német-, Frank- és Olaszországban utazott. 1833—1835. Braziliában utazott és RINGEL orosz botanikussal gyűjtött a Rio de Janeiro, S. Paulo és Minas Geraes tartományokban, 1835-ben Lagoa Santaba telepedett, hol haláláig sikerdúsán működött. 1863—1866. Dánia most élő legjelesebb botanikusa E. WARMING nála tartozkodott és sok növényt gyűjtött. L. leginkább mint zoolog és palaeontolog jutott hírnévre, a botanikust következő dolgozatai érdeklik: Bemaerkninger over Vegetationen paa de indre Højsletter af Brasilien, især i plantehistorisk Henseende. (Kgl. Vidsk. Selsk. nat. og math. Afh. VI. p. 145—188. Kivonatb.: Have-Tidende IV. p. 547—554). — Jagttagelser paa den anden brasilianske Reise (Kgl. Vids. Selsk. Afh. VI.) — Bemaerkninger over de almindelige Vej-og Ukrudtsplanter i Brasilien. Udtog af ett Brev till prof. J. W. HORNEMAN fra Brasilien (KRÖYERS „Naturh. Tidskr.“ II. p. 53—67. 91. és németül OKENS Isis 1841. col. 904—913.). — Brev fra Brasilien (SCHOUW „Dansk Ugeskrift“ VII. p. 153—163.) — Növényeinek legnagyobb része WARMING tulajdona, előbbi években Da

CANDOLLEHOZ és a Kopenhageni muzeumhoz is jutottak tőle növények. (BN.)

JOHN SCOTT Calcuttában a növénykert herbariumának főnöke. † Garwaldb. (East Lothian) 1880. jun. hó kezdetén 42 éves koráb. Az Edinburghi növénytani társulat és a Linnean Society folyóirataiban közlött értekezései DARWIN figyelmét vonták magukra és az ő befolyásának köszönte S. hogy Indiába küldetett; utolsó nevezetes értekezése: *Notes on the Tree Ferns of Britis Sikkim with descriptions of three new species, and a few supplemental remarks on their relations to Palms and Cycads* megj. a Transact. of the Linn. Soc. Vol. XXX. part. I.

PHILIPP PROEUS a pharmacologia érd. egyet. tanára Giessenb. \* Märkisch-Friedlandb. (Poroszorsz.) 1804. máj. 27. † Giessenb. 1880. jul. 1. Több mycologiai és pharmacologiai értekezés írója. Ph. volt a Botanische Zeitung alapítója és első kiadója t. i. elhagyván a prosecturát Berlinben könyvkereskedő lett Nordhausenben és mint ilyen nyerte meg HUGO VON MOHL-t és SCHLECHTENDAL-t a Bot. Zeitung szerkesztőinek, de még az első szám megjelenése előtt Ph.-al megkezdették az alkudozásokat, hogy a már említett egyetemen a pharmacologia tanszékét elfoglalja, minek következtében az új lap Berlinben nyert új kiadót.

WILLIAM ANDREWS \* Chichesterb. 1802. † Dublinb. 1880. jul. 11. 78 éves koráb. a Natural History Society of Dublin egyik alapítója és 6 éven át elnöke különösen marin zoológiáival foglalkozott; növénytani értekezése: *On certain woods an timber trees of New-Zeeland*. Journ. of the Nat. Hist. Soc. V. (1870) p. 221—227.

DOMINIQUE ALEXANDRE GEDRON a természettudományi kar dékánja [*Godronia* MOUN. et LÉV. *Lichenes*] \* Hayangeb. 1807 márc. 28. † Nancyb. 1880. aug. 16. Számos morphologiai, descriptiv és növényföldrajzi munka írója, legismertebb a Flore de France (Paris 1848—56. 3 kötetben) által, melyet GRENIER-rel együtt dolgozott. Gyűjteményeit, melyek floristikai dolgozatai típusait tartalmazzák, a Nancyi természett. karnak hagyományozta. (BZ.)

JOHANNES VON HANSTEIN titkos kormánytanácsos és a növénytan r. ny. tanára a Bonni egyetemen. [*Hansteinia* OERST. *Acanthaceae*] \* Potsdamb. 1822. máj. 15. † Bonnb. 1880. aug. 27., mint rector magnificus. H. a most élő botanikusok legjobbjai közé tartozott, különösen a növénybonc- és fejlődéstan terén vívott ki nagyobb érdemeket, habár mint monographus és systematikus is szép sikereket tudott felmutatni. Nevezetesebb dolgozatai: *Plantarum vascularium folia, caulis, radix utrum organa sint origine distincta, an ejusdem organi diversae tantum partes*. Cum tab. I—III. Linnaea XXI. (1848) p. 65—144 és különl. mint Berlini tudorért. Halae 1848. 83. p. 3

tab. 8<sup>o</sup>. — Untersuchungen über den Bau und die Entwicklung der Baumrinde. Berlin 1853. VI. 108. p. 8 tab. 8<sup>o</sup>. — Die *Gesneraceen* des kgl. Herbariums und der Gärten zu Berlin nebst Beobachtungen über die Familie im Ganzen. *Linnaea* XXVI. (1853) p. 145—216. XXVII. (1854) p. 693—785; XXIX. (1857—8). p. 497—592. XXXIV. (1865—6) p. 225—462. — Ueber gürtelförmige Gefäßstrangverbindungen im Stengelknoten dicotyler Gewächse. Abhandl. Berl. Akad. 1857. p. 77—98. 4 tab. és különl. Berlin 1858. 4<sup>o</sup>. — Ueber den Zusammenhang der Blattstellung mit dem Bau des *dicotylen* Holzringes Monatsb. Berl. Akad. 1857. p. 104—115. és bővebben egy programmb. Berlin 1857. 14. p. 1 tab. 4<sup>o</sup>, továbbá PRINGSHEIM Jahrb. I. (1858) tab. XVI—XVIII. p. 233—283 és franciául Ann. sc. nat. Bot. IV. Série VIII. (1857) p. 5—34. — Fernere Beobachtungen über den Verlauf *dicotyler* Blattgefäßbündel Monatsb. Berl. Akad. 1858. p. 41—48. — Über ein noch nicht bekanntes System schlauchförmiger Gefäße im Parenchym der Blätter und des Stengels vieler *Monocotylen* Monatsb. Berl. Akad. 1859. p. 705—713. — Versuche über die Leitung des Saftes durch die Rinde und Folgerungen daraus PRINGSHEIM Jahrb. II. (1860) p. 392—467. — Erläuterung des Nardoo genannten Nahrungsmittels der Urbewohner Australiens, einer *Marsilea*-Frucht, nebst Bemerkungen zur Entwicklung dieser Gattung Monatsber. Berl. Akad. 1862. p. 103—118. Ann. sc. nat. Bot. IV. Série XX. (1863) p. 140—166. *Gesneraceae* in MARRIUS Flor. bras. fasc. XXVI—XXVIII. (1864) col. 341—428. et tab. 10. folio. — Die Milchsaftegefäße und die verwandten Organe der Rinde. [a Parisi akadémiától] Gekrönte Preisschrift. Berlin 1864. VIII. 92 p. 10 tab. 4<sup>o</sup>. — Die Lebenserscheinungen und Lebensbedingungen der Pflanzen in Bezug auf ihre Kultur Wiegandt's Volks- und Gartenkalender 1864. p. 104—149. — Die Befruchtung und Entwicklung der Gattung *Marsilia* Monatsb. Berl. Akad. 1864. p. 576—583. PRINGSHEIM Jahrb. IV. (1866) p. 197—260. — Ueber die Richtungen und Aufgaben der neueren Pflanzen-Physiologie Bonn 1866. 26 p. 8<sup>o</sup>. — *Pilulariae globuliferae* generatio cum *Marsilia* comparata. Dissertatio academica. Bonn. 1866. 16 p. 4. — Uebersicht des natürl. Pflanzensystems Bonn 1867. 19 p. 8. — Ueber eine sogenannte Meteorgallerte Sitz. Ber. Niederrhein. Ges. 1867. p. 12. — Ueber Färbung der Pflanzenzellwände durch Anilinfarben. Ibid. 1867. p. 85. — Ueber die Absonderung von Schleim und Harz, besonders in den Laubknospen verschiedener Pflanzen. Ibid. 1868. p. 10—11. és bővebben Ueber die Organe der Harz- und Schleim-Absonderung in den Laubknospen Bot. Zeitg. XXVI. (1868) tab. XI—XIII. col. 697—713, 721—735, 745—761, 769—787. — Ueber die Eigenthümlichkeit der *Geraniaceen*-früchte sich in die Erde zu

bohren Sitzber. Niederrh. Ges. 1868. p. 95—96. Bot. Zeitg. XXVII. (1869) col. 528—529. — Die Scheitelzellgruppe in Vegetationspunct der *Phanerogamen* Festschrift der Niederrh. Ges. f. Nat. und Heilkunde zum Jubiläum der Universität Bonn 1868. p. 109—134. t. III. 4°. — Ueber die erste Entwicklung der Achsen- und Blattorgane bei *Phanerogamen* aus dem Vegetationspunct und in der Keimanlage Sitz. Ber. Niederrhein. Ges. 1869. p. 110—114. Bot. Zeitg. XXVIII. (1870) col. 23—29. — Die heranreifenden Samen einer *Cycas revoluta* Corresp. Bl. Bonn. naturh. Ver. 1869. p. 137—138. — Die Entwicklung des Keimes der *Monocotylen* und *Dicotylen* HANSTEIN Botanische Abhandl. aus dem Gebiet der Morphologie und Physiologie I. Heft. 112 p. 18 tab. 8°. — Ueber die Bewegungerscheinungen des Zellkerns in ihren Beziehungen zum Protoplasma Sitz. Ber. Niederrh. Ges. 1870. p. 217—233. Bot. Zeitg. XXX. (1872) col. 22—28, 41—46. — Ueber die physiologische und physiognomische Bedeutung der Laubblätter der Pflanzen Corresp. Bl. Bonn. naturh. Ver. 1871. p. 91—95. — Ueber eine auffallende Blüthenmissbildung bei *Cardamine pratensis* Sitz. Ber. niederrh. Ges. XXIX. (1872) p. 128—132. Bot. Zeitg. XXXI. (1873) col. 682—686. — Ueber die Vertheilung der plastischen und assimilirten Substanzen in der *Chara*. Ibid. XXIX. (1872) p. 147—148. — Ueber die Lebensfähigkeit der *Vaucheria*-Zelle und das Reproductionsvermögen ihres protoplasmatischen Systems Ibid. XXIX. (1872) p. 163—166. — Ein Versuch einer graphischen Darstellung des natürlichen Pflanzen-Systems Ibid. XXX. (1873) p. 174—177. Bot. Zeitg. XXXI. (1873) col. 727—730. — Ueber die allgemeine morphologische und biologische Bedeutung dieser interessanten (*Anagallis*) Vergrünung Corr. Bl. Niederrh. Ges. XXXI. (1874) p. 89—90. — Eine im bot. Garten zu Bonn in ihrer Blüthzeit befindliche *Victoria regia*, Ibid. XXXIV. (1877) p. 97. — Praeparate die den Zweck hatten, die Verhältnisse der Stärkebildung in den assimilirten Laubblättern der Pflanzen einer grösseren Zahl von Zuhörern ohne Mikroskop anschaulich zu machen Sitz. Ber. Niederrh. Ges. XXXIV. (1877) p. 205. — Die Parthenogenesis der *Caelebogyne ilicifolia*. Nach gemeinschaftlich mit ALEXANDER BRAUN angestellten Beobachtungen mitgetheilt. 3 lith. Taf. Bonn 1877. VIII. 58 p. 8°. HANSTEIN Bot. Abh. III. B. III. Heft. — CHRISTIAN GOTTFRIED EHRENBREAG. Ein Tagwerk auf dem Felde der Naturforschung des neunzehnten Jahrhunderts Bonn 1877. VII. 162 p. 8°. — Eine als sog. Pfropfhybride erzeugte Kartoffel Sitz. Ber. Niederrh. Ges. XXXV. (1878) p. 72—73. — Eine *Conserve* welche die Eigenthümlichkeit zeigt sich mit Gärteln oder ganzen Panzern aus Eisenorydhydrat zu umkleiden Ibid. XXXV. (1878) p. 73—75. — Die Gestaltungsvorgänge in den

Zellkernen bei der Theilung der Zellen Sitz. Ber. Niederrh. Ges. XXXVI. (1879) p. 145—165 és különl. Bonn 1879. 21 p. 8°. — Das Protoplasma als Träger der pflanzlichen und thierischen Lebensverrichtungen. Für Laien und Fachgenossen dargestellt. Mit 6 Holzschn. Heidelberg 1880. p. 188. 8°. — Ueber den Zweckbegriff in der organischen Natur Bonn 1880. 27 p. 8r. — v. H. több év óta dolgozott egy általános morphológián, mely u. sz. tudományos végrendelete lett volna, az utolsó években különösen a sejttartalom finomabb structurájával lévén elfoglalva, a morphologia kidolgozását elhalasztotta, vajha legalább az elkészült töredékek látnának napvilágot!

### KINEVEZÉSEK.

C. COOKE a Kew-Herbarium cellular-cryptogam osztálya vezetőjének; W. FAWCETT a British Museum növénytaní osztályához assistensnek; F. von HÖHNEL a Bécsi müegyetemhez, WIESNER helyébe, ki jövőre kizárólag a tudományegyetemen akar működni, az árúisme fizetési docensének; H. G. DUTAILLY a Lyoni Faculté des sciences-hez a növénytan tanárának; az ősmert lichenolog B. SMITH eddig az Innsbrucki növénykert inspectora, (az 1880. máj. 30. † C. NEES VON ESENBECK helyébe) a Boroszlói növénykert inspectorának és TOMASCHKE a Brünni müegyetemhez az állat- és növénytan r. k. tanárának lettek kinevezve.

### SZEMÉLYI HIREK.

R. KIPPST a Linnean Society könyv- és gyűjteménytárnoka Londonban, aggkora miatt állásáról lemondott.

DR. SIMKOVICS LAJOS eddig főreáliskolai tanár Nagy-Váradon, u. a minőségben Pancsovára lett áttéve.

### NYILVÁNOS GYŰJTEMÉNYEK.

W. SCHIMPER (l. MNL. IV. 64.) kryptogamherbariumát BURDETT COURTS BARONESS vásárolta meg és a Kew-Herbariumnak ajándékozta. (GChr.)

Carlisle városa DR. SAMUEL GOODENOUGH herbariumát a Kew-Herbariumnak ajándékozta.

KÖRBER nagy zuzmóherbariumát a Leideni Rijksherbarium vette meg.